

№4
2024

ÓZBEKSTAN MÁMLEKETLIK KONSERVATORIYASÍ
NÓKIS FILIALÍ

MUSIQA VA SAN'AT AXBOROTNOMASI | ВЕСТНИК МУЗЫКИ И ИСКУССТВА | BULLETIN OF MUSIC AND ART

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER XABARSHÍSÍ

ILIMIY - METODIKALÍQ JURNAL

**ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ JOQARÍ
BILIMLENDIRIW, ILIM HÁM INNOVACIYALAR
MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN RESPUBLIKASÍ MÁDENIYAT
MINISTRILIGI
ÓZBEKSTAN MÁMLEKETLIK KONSERVATORIYASÍ
NÓKIS FILIALÍ**

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER XABARSHÍSÍ
Ilimiy-metodikaliq jurnal

MUSIQA VA SAN'AT AXBOROTNOMASI
Ilmiy-uslubiy jurnal

ВЕСТНИК МУЗЫКИ И ИСКУССТВА
Научно-методический журнал

BULLETIN OF MUSIC AND ART
Scientific-methodical journal

№ 4/2024

SHÓLKEMLESTIRIWSHI:

Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali

Bas redaktor: – Allanbaev Rudakiy, professor

Juwaplı xatker: – Kamalova Difuza, *filologiya ilimleri boyınsha filosofiya doktori, docent.*

REDKOLLEGIYA AĞZALARI:

OZODBEK NAZARBEKOV – Ózbekstan Respublikası Mádeniyat ministri, professor;

AZIZBEK TURDIEV – Ózbekstan Respublikası Oliy Majlis Senatının jaslar, mádeniyat hám sport máseleleri komiteti baslıǵı orınbasarı, filologiya ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD);

BEGIS TEMIRBAEV – Qaraqalpaqstan Respublikası Mádeniyat ministri, docent;

KAMOLIDDIN URINBAYEV – Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası rektori, docent;

OMONILLA RIZAEV – kórkem ónertanıw ilimleriniń kandidati, professor;

HIKMAT RAJABOV – professor;

ORAZALI TOSHMATOV – professor;

BAXT AZIMOV – pedagogika ilimleri kandidati, docent,

MUHABBAT TOLAXOJAEVA – kórkem ónertanıw ilimleriniń doktori, professor;

MARFUA XAMIDOVA - kórkem ónertanıw ilimleriniń doktori, professor;

BOLTABOY SHODIYEV - kórkem ónertanıw ilimleriniń doktori;

OZODA TOSHMATOVA - kórkem ónertanıw ilimleriniń doktori, professor;

SAYYORA ĞAFUROVA – professor;

OYDIN ABDULLAEVA – professor;

IRODA MIRTALIPOVA – kórkem ónertanıw ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD);

PARAXAT MAMUTOV – kórkem ónertanıw ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD);

QURBANBAY JARIMBETOV – filologiya ilimleriniń doktori, professor;

ALIMA BERDIMURATOVA – filosofiya ilimleriniń doktori, professor;

ZIYADA BEKBERGENOVA – filologiya ilimleriniń doktori (DSc), professor;

ALIMA PIRNIYAZOVA – filologiya ilimleriniń doktori (DSc);

YUSUPOV QONÍSBAY – pedagogika ilimleriniń doktori (DSc), professor;

UTEBAEV TAJIBAY - pedagogika ilimleriniń doktori (DSc), professor;

SEYTKASIMOV DAULETNAZAR - pedagogika ilimleriniń doktori (DSc);

ARTÍQBAY EREJEPOV – pedagogika ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD), docent;

JAÑABAY MARZIYAEV – filologiya ilimleri boyınsha filosofiya doktori (PhD), docent;

Jurnal qaraqalpaq, ózbek, rus hám ingliz tillerinde jılına 2 márte basıladı. Jurnal Ózbekstan Respublikası Prezidenti Administraciyası janındaǵı Málimleme hám ǵalaba kommunikaciýalar agentligi tárepinen mámleketlik dizimnen ótkerilgen. №047569 4-oktyabr, 2022-jıl.

Ózbekstan Respublikası Joqarı Attestaciya Komissiyasınıń 2024-jıl 30-iyuldaǵı 358-sanlı qararı tiykarında jurnal 17.00.00-Kórkem ónertanıw ilimleri jónelisi boyınsha dissertaciya nátiyjelerin baspadan shıǵarıw ushın arnalǵan jetekshi ilimiy jurnallar qatarına kiritilgen.

Redaksiya mánzili: Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali Turan oypatı 29-jay.

E-mail: ozdknf@edu.uz, UZDK_Nukus@exat. Tel:551020540 Veb-sayt: <https://science.uzdknf.uz/>

ISSN-2181-4112

JAMIL CHARHEMOVTIŇ “POPURRI” SHÍĜARMASINIŇ ÓZGESHELIGI

Kamalova G.

Ózbekstan mámleketlik konservatoriyası Nókis filiali

Annotaciya: Bul maqalada qaraqalpaq jas kompozitori Jamil CharshemovtiŇ dóretiwshiligi haqqında bolıp, maqalada onıń dóretpelerinde qaraqalpaq milliy muzıkalarına bolğan itibarı hám onı qanday sheberlik penen óz shıǵarmalarında paydalanıwı haqqında sóz etiledi. Maqala dawamında kompozitordıń qaraqalpaq temalarına dóretilgen «Popurri» atlı shıǵarması talqılap ótilei.

Gilt sózleri: kompozitor, fortepiano, kamer, vokal, popurri.

Аннотация: Это статья о творчестве молодого Каракалпакского композитора Жамиля Чаршимова, в статье рассказывается о его внимании к Каракалпакской национальной музыке и о том, как он умело использует ее в своих произведениях. В ходе статьи будет проанализировано произведение композитора под названием «Попурри», основанное на каракалпакских темах.

Ключевые слова: композитор, фортепиано, камер, вокал, “Попурри”.

Annotation: This article is about the work of the young Karakalpak composer Jamil Hashimov, the article tells about his attention to the Karakalpak national music and how he skillfully uses it in his works. In the course of the article, the composer's work entitled "Medley", based on Karakalpak themes, will be analyzed.

Keywords: composer, piano, camera, vocal, «Medley».

Kirisiw: Kompozitorlıq kásibin tańlaǵan insannıń turmıs jolı salmaqlı keshedi. Tek oǵada kúshli, ǵayratlı, tınbay óz maqsetine erisiwge umtılıp atırǵan adam ǵana turmıslıq tosqınlıqlardı jeńe aladı. Jamil Charshemov naǵız usınday, onıń turmısı kórkem ónerge ayanbay xızmet etiw, uqıbın kóteriw, dóretiwshiliginde ayırıqsha tema hám obrazlardı izlewge arnalǵan. Hárbir haqıyqıy dóretiwshiniń ózligi, óziniń individuallıǵı menen mudamı qızıq.

Jamil Charshemov Ózbekstan kompozitorları hám bastakorları awqamı aǵzası, Xalıqaralıq hám Respublikalıq kórik tańlawları laureatı, házirgi zaman Qaraqalpaq kompozitorlıq jónelisiniń iri wákilleriniń birine aylanıp, ómirinde dóretiwshilik hám pedagogikalıq iskerligi bir-birin baylanıstırıp, onıń kelbeti haqqında oy-pikirimiz payda bolıp kelmekte.

Tiykargı bólim: Kompozitordıń shıǵarmalarına itibar awdarsaq, onıń fortepiano ushın dóretilgen “Popurri” shıǵarması 2011-jılı Nalısh”, “Qızlar qosıǵı” hám “Háwjar” qaraqalpaq xalıq qosıqlarınıń temaları tiykarında jazılıp, dóretiwshiniń eń ájayıp shıǵarmalarınń biri bolıp esaplanadı. Bul shıǵarma rondo formasında, 5/8 ólsheminde, Allegro tempinde, A+B+A1+C+A2 sxeması tiykarında dóretilgen. “Popurri” shıǵarmasında tiykarınan qaraqalpaq xalıq namalarına tán bolǵan frigiy ladı, sekunda, kvarta, kvinta intervalları keń qollanılǵan. Ol segiz taktli akkordlı kirisiw menen baslanadı. Birinshi refren a-moll tonallıǵında qaraqalpaq xalıq qosıǵı “Nalısh” naması menen beriledi. Xalıq namasın fortepiano fakturasına sáykeslendiriw ushın namanıń teması tiykargı kórinisinen ózgeriledi, sebebi refren ápiwayı úsh bólimli formada jazıladı. Temanıń birinshi kórinisinde nama ápiwayı bir dawıslı túrde, al fakturası bolsa skerco sıyaqlı bolıp berilgen.

Mısal №1

Ekinshi kórinisinde tema oktava kóterilip, melodiya kvarta-kvinta dúzilisinde duwtar saz ásbabında atqarılǵan eki dawıslı bolıp berilgen. Mısal №2

Екинши кóринистен кейин “Налыш” qosығынń háwiji atqarылadı hám onda faktura akkordlı bolıp ózgeredi. Soń birinshi kórinis teması eki dawıslı túrde berilip, nama rawajlanıp birinshi epizodqa ótedi.

Мıсал №3

Epizod fis-moll tonallıǵında, 4/4 ólsheminde, Andante tempinde beriledi. Epizodta qaraqalpaq xalıq qosıǵı “Qızlar qosıǵı” teması qollanıladı. Dáslep jay hárezette, lirikalıq kóriniste, arpedjiolı akkord fakturasında altı taktlı tema atqarıladı, soń a-moll tonallıǵına ótiw ushın arada baylanıstırıwshı eki taktli oktavalı hárezet beriledi. a-moll tonallıǵında epizod akkordlı faktura menen dáslep

úsh takt on altılıq sozımlıqları menen, soń otız ekilik sozımlıqlar menen rawajlanıp jáne de baylanıstırıwshı eki takt arqalı ortańǵı refrenge ótıledi.

Mısal №4

The musical score for Example 4 consists of three systems of piano and treble staves. The first system includes a trill in the treble staff. The second system features an 'accel.' marking. The third system includes a tempo marking of '70' and a fermata. The key signature is two sharps (F# and C#), and the time signature is 4/4.

Refren allegro tempinde altı taktli kirisiw menen baslanadı. Refren a-moll tonallıǵında dawam etip, tiykarınan birinshi refrendegi faktura saqlanıp hám de qısqartırılǵan dáwir formasında beriledi.

Ekinshi epizod qaraqalpaq xalıq qosıǵı “Xáwjar” teması tiykarında, d-moll tonallıǵında, andante tempinde, 4/4 ólsheminde jazılǵan.

Mısal №5

The musical score for Example 5 consists of two systems of piano and treble staves. The first system includes markings for 'rit.', 'Andante', and a tempo of '60'. The second system includes dynamics 'p', 'dim.', and 'pp'. The key signature is one flat (Bb), and the time signature is 4/4. There are also markings for '8vb' in both systems.

Epizod úsh taktli kirisiw menen baslanadı. Epizodtıń fakturası pedal menen arpedjio fakturasında, tema úshinshi oktavada “piano” dinamikası arqalı tınıshlandırıwshı keypiyatta beriledi. Úsh taktten soń pedal alınıp tek arpedjiolı fakturada dawam etedi. Xalıq temasın anıq kórsetip beriw ushın avtor ólshemlerdi ózgertedi. Bir takt 2/4 ólsheminen soń 4/4 ólshemine ótedi, tema birinshi oktavada, “pianissimo” dinamikasında akkordlı faktura túrinde beriledi. Eki taktten soń dinamika kúsheyip “forte”ge alıp keledi. On qolda tema akkordlı túrde berilip, shep qolda jayılǵan arpedjio fakturası menen súwretlenedi. Aqırǵı refrenniń aldında saltanatlı xarakterde akkordlı baylanıstırıwshı dáwir atqarıladı.

Мисал №6

Onda kontrastlı dinamika arqalı akkordlar registr almasıwı menen rawajlanadı. Akkordlar dáslep shereklik keyin segizlik, on altılıq sozımlıqları arqalı tempti tezlestirip final refrenine alıp keledi.

Refren birinshi refrenniń formasın, ólshemin, tempin, fakturasın saqlap qaladı. Birinshi refrennen ózgesheligi akkordlar arqalı rawajlanıwın seziwge boladı. Bul jerde akkordlar qaraqalpaq xalıq nama-qosıqlarına xarakterli bolǵan kvarta arqalı dúzilgen akkordlar menen bayıtıladı.

Shıgarmanıń finalı bastaǵı kirisiw menen hesh qanday ózgerissiz tákirirlanıp, tek ǵana eń sońǵı takt aldǵı saltanatlı akkord penen juwmaqlanadı.

Juwmaq: Juwmaqlap aytqanda, Jamil Charshemovtıń tek bul shıǵarmasında emes, basqa kóplegen shıǵarmalarında qaraqalpaq xalıq namalarınan paydalanılǵanlıǵınıń gúwası bolamız. Qaraqalpaq xalıq muzıkası tema tárepten kóp qırlıǵı, janrlarǵa baylıǵı hám tutqan ornınıń hár túrliligi menen ajralıp turadı. Xalıq namalarınan orınlı paydalanıw da kompozitorlardan úlken sheberlikti talap etedi. Álbette bunday shıǵarmalardıń dóretiliwi keleshek jaslardıń ele de óz milletine, xalıq muzıkasına degen muhabbat ruwxında kamalǵa keliwine túrtki boladı.

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

1. Kamalova G, Segizbaeva G. “Jamil Charshemov” “X-Statition”.-2024.
2. Kamalova G. M Segizbaeva G., DEVELOPMENT OF THE ORCHESTRA OF MUSICAL INSTRUMENTS IN KARAKALPAKSTAN //Modern Science and Research. – 2023. – T. 2. – №. 10. – S. 875-879.
3. Kamalova G. Segizbaeva G., J. CHAR SHEMOV TIŇ DÓRETIW SHILIGINDE SAHNA HÁM KINO MUZIKASI //Modern Science and Research. – 2024. – T. 3. – №. 1. – S. 289-294.
4. Segizbaeva G. QARAQALPAQSTANDA NOTALASTÍRÍW PÁNINIŇ ÁHMIYETI //Vestnik muzıki i iskusstva. – 2023. – T. 1. – №. 2. – S. 157-160.

MAZMUNÍ

MUZÍKATANÍW

1	Раджабова С.Р. СОВРЕМЕННОЕ ВОКАЛЬНОЕ ПРОИЗВЕДЕНИЕ: СОЕДИНЕНИЕ ТРАДИЦИИ И ИННОВАЦИИ В АЦИОНАЛЬНОМ МУЗЫКАЛЬНОМ ИСКУССТВЕ.....	3
2	Туйчиева Р.Х. СОНАТА ДЛЯ СКРИПКИ И ФОРТЕПИАНО ФАТТАХА НАЗАРОВА В КЛАССЕ КАМЕРНОГО АНСАМБЛЯ.....	12
3	Muxamedjanova Z. YOSH KOMPOZITORLAR IJODIDA KAMER-CHOLG‘U ASARLARINING IJROCHILIK TALQINI.....	17
4	Ражабова Н.Ф. ЛАДЫ НАРОДНОЙ МУЗЫКИ В КУРСЕ СОЛЬФЕДЖИО.....	26
5	Saidxonov A.S. IOGAN SEBASTYAN BAX OHANGLARDAN TARALAYOTGAN HAYOT.....	31
6	Muxamedjanova Z. B.TURSUNBOYEVNING FORTEPIANO UCHUN “SAVTI KALON SOQIYNOMASI” MAVZUSIGA VARIATSIYASI TAHLILI VA TALQIN MASALASI.....	36
7	Чаршемов Ж.А. ОРКЕСТР УЧУН КОНЦЕРТ ЖАНРИ ТАРИХИ.....	44
8	Kamalova G.M. JAMIL CHARHEMOVTIŇ “POPURRI” SHÍGARMASINIŇ ÓZGESHELIGI.....	52
9	Allaniyazov B.Q. «MUXAMMES» JANRINIŇ TEORIYALÍQ HÁM ÁMELIY MASHQALALARI.....	58
10	Мухамедзиянов К.Т. О ВОКАЛЬНОМ ЦИКЛЕ «РУБАЯТ» НОДИРА МАХАРОВА НА СЛОВА АЛИШЕРА НАВОИ.....	64

KÓRKEM ÓNER

11	Allanbaev R.O. MUZÍKALÍ SHÍGARMALARDIŇ QARAQALPAQ TEATRÍŇDA TUTQAN ORNI.....	69
12	Djumaniyazov U.M. XALQ CHOLG‘ULARI ORKESTRIDA RUBOB PRIMANING O‘RNI.....	76
13	Áliev N.Ġ. QARAQALPAQ MUZIKA MÁDENIYATINDA DEMLI ÁSBAPLAR.....	81
14	Kamalova G., Dauletbaeva G. DUWTAR SAZ ÁSBABIŇ ZAMANAGÓYLESTIRIWDIŇ ÁHMIYETI.....	89
15	Karimova N. O‘ZBEKISTONDA O‘TKAZILAYOTGAN XALQARO TIVALLARNING MADANIY ALOQALARDAGI ROLI (Xalqaro asal ivali misolida).....	95
16	Ризаев О. ТЕАТР ВА ЗАМОҲ.....	105
17	Shukurov A. MILLIY O‘ZLIKNI ANGLASHDA MILLIY MADANIYATNING AHAMIYATI.....	111

18	Хожаназаров Т. ҚОРАҚАЛПОҒИСТОНДА ОПЕРА САНЪАТИНИНГ ШАКЛЛАНИШИ ВА РИВОЖЛАНИШ БОСҚИЧЛАРИ.....	117
19	Мамадалиев А. ЎЗБЕК МАДАНИЙ МУСИҚА ИЖРОЧИЛИГИДА ХАЛҚ ЧОЛҒУЛАРИ АНСАМБЛЛАРИНИНГ ТУТГАН ЎРНИ (чангчилар ансамблида Ф.Содиқовнинг “Ҳумор” асари мисолида)..	122
20	Назаров О. МИЛЛИЙ ЧОЛҒУЛАРДА ЎҚИТИШ УСЛУБИЁТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШДА МУТАХАССИСЛИК ФАНИ ЎҚИТУВЧИЛАРИ ФАОЛИЯТИНИНГ АҲАМИЯТИ (Абдувоҳид Мажидов фаолияти мисолида).....	129
21	Юлдашева М.Б. РОЛЬ МЕЖКУЛЬТУРНОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ И КУЛЬТУРНОЙ ДИПЛОМАТИИ В ПРОДВИЖЕНИИ КУЛЬТУРЫ УЗБЕКИСТАНА.....	135

MUZÍKA PEDAGOGIKASÍ

22	Gulmanov I.Sh. DÁP ÁSBABÍN OQÍTÍW METODIKASÍ TARIYXÍ..	143
23	Iseev R. FORTEPIANO SABAGÍNDÁ SES GOZALLÍGÍ ÚSTINDE ISLEW PROCESI.....	154
24	Yusupaliyeva D.K. YANGI O‘ZBEKISTON YOSHLARI TARBIYASIDA MILLIY QADRIYAT: MONIYAT VA MAZMUN....	160
25	Азимов Б. ИЛМ ВА ТАЖРИБАДАГИ ПЕДАГОГИК МАҲОРАТ (Васильев Феоктист Никифорович ижоди мисолида).....	168
26	Казакбаева М. РОЛЬ И РАЗВИТИИ ЦИФРОВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ В МУЗЫКАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ.....	175
27	Умарова В. РАБОТА НАД ПОЛИФОНИЧЕСКИМИ ПРОИЗВЕДЕНИЯМИ В КЛАССЕ «СПЕЦИАЛЬНОЕ ФОРТЕПИАНО».....	180

JÁMIYETLIK-GUMANITAR PÁNLER

28	Тлеуниязова Г.Б. ЗАМОНАВИЙ ҚОРАҚАЛПОҚ ЛИРИКАСИНИНГ ТАРАҚҚИЁТ ТАМОЙИЛЛАРИДА ШЕЪР КОМПОЗИЦИЯСИ.....	186
29	Бекбергенова А.У. ПИСЬМЕННЫЙ ПАМЯТНИК «КИТАБИ ДЕДЕМ КОРКУТ» И ДАСТАН «ЕР ЗИЙУАР».....	196
30	Бекбергенова А.У. ҚАРАҚАЛПАҚ ОЧЕРКЛЕРИНИҢ РАЎАЖЛАНЫЎ ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ (1991-2000-жыллар).....	202

MUZÍKA HÁM KÓRKEM ÓNER
XABARSHÍSÍ
Ilimiy-metodikaliq jurnal

“STATION X” baspası
Nókis-2024